

Homofili – samliv eller singelliv, historisk og aktuelt

Av Bjørn Helge Sandvei, førstelektor em. ved Det teologiske Menighetsfakultet
(November 2016)

Innhold:

1. Situasjonsbeskrivelse	8. Paulus – midt i sin samtid
2. Misvisende påstander i Samlivsutredningen	9. Sex eller singel, menneskeverd og seksuelt samliv
3. Homofilt samliv i gresk-romersk tid	10. "Dominoteorien"
4. Bibelbruk i homofilidebatten	11. Samfunn og kirke
5. Jesu forbilde	12. Min vei
6. Hva visste Paulus om homofili?	13. Synet på sølibat (singelliv) i Bibelen og i kirkens tradisjon
7. En balansert Paulus	14. Situasjonen i dag + div. TILLEGG
-

«Er du for eller imot kirkelig vigsel for homofile?»

«Jeg er imot.»

«Men er ikke du homo?»

«Jo.»

«Men jeg trodde alle homofile var for homofilt samliv.»

«Nei, jeg mener at Bibelens syn er at ekteskapet er en pakt mellom én kvinne og én mann. Alternativet for meg som kristen homofil blir derfor å leve singel.»

Omtrent en slik ordveksling kan jeg oppleve fra tid til annen. Og det er klart at mange homofile ønsker å få mulighet til å etablere et lovregulert samliv. Jeg tenker at man i dette spørsmålet må skjelne mellom *samfunnsmessige* og *kirkelige* ordninger. I et pluralistisk og sekularisert samfunn som det norske er det rimelig at det offentlige legger til rette for at mennesker kan ordne sitt samliv i offentlig forplikt-ende former, fremfor mer uforpliktende relasjoner. Men for kirken er dette etter min mening ikke en farbar vei.

For noen blir imidlertid tanken på et singelliv nærmest sett på som en umulighet – «en skjebne verre enn døden», som en homofil kjenning av meg sa en gang vi pratet om dette. Og om ikke alle vil bruke så sterke ord, kan nok det å avstå fra et liv med en følelsesmessig og erotisk nærhet til et annet menneske føles som et sårt savn og en dyp smerte.

Derfor kan det være nyttig å tenke på hvor mange kristne som til alle tider har valgt denne livsformen – uavhengig av spørsmålet om seksuell orientering – helt fra de første kristnes tid og frem til våre dager, både blant ortodokse, katolske og delvis også protestantiske kirker.

1. Situasjonsbeskrivelse

I nesten 2000 år har kirkens syn på ekteskapet som et samliv mellom mann og kvinne vært bestemt av Jesu ord i Mark 10,6-9 (sitat fra 1 Mos 1,27 og 2,24): "Derfor skal mannen forlate sin far og mor og holde fast ved sin kvinne, og de to skal være én kropp."

I de siste to-tre tiår har det skjedd store endringer i samfunnets ordninger for samliv. I 1993 kom Partnerskapsloven, og i 2009 vedtok Stortinget en kjønnsnøytral ekteskapslov. Dette har ført til at Den norske kirke og frikirkene har gått inn i et mer aktivt arbeid med samlivsetikken, kanskje særlig med henblikk på spørsmålet om homofilt samliv.

Kirkens Lærenemnd (LN) utarbeidet i 2006 en innstilling om "Skriftforståelse og skriftbruk med særlig henblikk på homofilisaken". Og Bispemøtet nedsatte i 2009 et "Samlivsutvalg" der flertallet konkluderte med at kirken bør åpne for likekjønnet ekteskap (2013).

I april 2014 avviste Kirkemøtet dette med 64 mot 51 stemmer. Men på Kirkemøtet i april 2016 stemte 88 av 116 delegater ja til å innføre vigsel for likekjønnede par. Forslag til liturgi vil bli drøftet på Kirkemøtet i 2017.

Nå har jo både både Bispemøtet, Kirkemøtet og Kirkerådet uttalt i løpet av de siste årene at ekteskapet mellom mann og kvinne er vesensforskjellig fra likekjønnet samliv. Å innføre en ny lære og liturgiske ordninger for likekjønnede relasjoner, mangler etter mitt skjønn bibelsk grunnlag. Jfr. hva den tyske teologen Wolfhart Pannenberg har sagt om saken: “De som vil presse kirken til å endre lærenormen i dette spørsmålet, må forstå at *de skyver kirken i retning av et skisma.*” (Sitert i Merton Strommens bok “Kirken og homoseksualitet”, 2001).

2. Misvisende påstander i Samlivsutredningen

I hele mitt yrkesaktive liv har jeg arbeidet med gresk språk og kultur, i et teologisk fagmiljø, og homofili-temaet angår meg personlig fordi jeg selv er homofil. Jeg stiller meg imidlertid kritisk til det såkalte Samlivsutvalgets utredning og konklusjon når det gjelder homofilt samliv. Det gjelder fremstillingen av både *den kulturhistoriske bakgrunnen, det bibelske materialet og spørsmålet om menneskeverd og seksuelt samliv* i kirkens samlivsetiske veiledning i dag.

Et særtrekk ved utvalgets utredning er hvordan man søker å spille apostelen Paulus av banen som veileder i homofilis spørsmålet: “Det er *et åpent spørsmål* om han kjente til *homofili*, slik vi i dag mener at svært mange opplever det, nemlig som en gitt seksuell legning som en person ikke har valgt selv ...” (s. 56). To sider lengre ut er dette blitt forsterket til: “Det er forholdsvis *sannsynlig* at det Paulus skriver om, langt på vei er *noe annet* enn det som vi forholder oss til i dag når temaet er homoseksualitet og homofili” (s. 58). (Mine kursiveringer.) Hva dette “noe annet” består i, blir egentlig ikke kommentert.

Men hvordan vet utvalget dette? I utredningen fra Den norske kirkes lærenemnd (2006) konkluderer halve nemnda med at: “Alt tyder på at Paulus har hatt kjennskap til variasjonen og utbredelsen av homofili og bifili i sin samtid. Det er verdt å merke seg at Paulus ikke vender seg mot homofile. Det er homoseksuelle handlinger han tar et oppgjør med” (Lærenemnda s. 95). Det svekker også troverdigheten til Samlivsutvalgets utredning at den ser helt bort fra antikkens vitnesbyrd om varige og trofaste homofile samliv også uavhengig av et mer formalisert lovgrunnlag.

Det er påfallende og lite tilfredsstillende at Samlivsutvalget i sin utredning av 2013 i praksis bare gjør bruk av Lærenemndas ene orientering om «Homoseksuell praksis i den gresk-romerske verden», nemlig den som er utarbeidet av av *Turid Karlsen Seim* (selv om de nevner at det var levert to fremstillinger). Seims orientering har etter min vurdering betydelige mangler. Det virker ikke som at hun har gjort bruk av grunnleggende fremstillinger som Hubbards store dokumentsamling, Williams’ undersøkelse av romersk homoseksualitet og Brootens avhandling om kvinnelig homoseksualitet i antikken. (Se litteraturlisten.)

I fremstillingen videre gjengir jeg noen vanlige påstander (i ramme) som jeg tar opp til drøfting.

3. Homofilt samliv i gresk-romersk tid

«'EKTE' HOMO FILI VAR UKJENT I ANTIKKEN – OG I BIBELSK SAMMENHENG»

Kategorien “homofilt samliv” er naturligvis moderne som begrep. Men selve fenomenet var allment kjent også i antikken.

La meg nevne noen få eksempler fra *gresk (og romersk) historie* og fra den litterære kanon som hørte til *det kulturelle ‘felleseie’ for alle med vanlig allmenndannelse i det gresk-romerske miljø* ved begynnelsen av vår tidsregning (Se også omfattende dokumentasjon i Th. K. Hubbard: *Homosexuality in Greece and Rome*, 2003):

(a) Etter det berømte slaget ved Khaironeia i 338 f.Kr. ble det reist et prektig minnesmerke over de falne i «*den hellige skare*» fra *Theben*. «Den hellige skare» var en elitetropp som utelukkende besto av homofile par, og som av den grunn ble holdt for å være særlig tapre, fordi deres gjensidige hengivenhet, beskyttelsesbehov og æresfølelse drev dem til å yte maksimalt i striden, ja, endog gå i døden for sin elskede. Hvis Paulus dro landeveien på sine reiser mellom nord og sør i Hellas (Apg 17,15; 20,2), passerte han dette monumentet og kunne få frisket opp historien bak. Løve-monumentet ved Khaironeia står der den dag i dag.

(b) I *Platons* kjente verk «*Symposion*» opptrer bl.a. politikeren Pausanias og dikteren Agathon, som hadde hatt et homoseksuelt forhold til hverandre gjennom 12 år på det tidspunkt som handlingen i «*Symposion*» er lagt til (416 f.Kr.). Agathon var 18 år da samlivet ble etablert; på *Symposions* tid har han altså vært omkring 30 år. (Jfr. ill. s. 17.)

(c) I en tekst av *Straton fra Sardes* (100-tallet e.Kr.) beskriver han hvordan en mann kan oppleve erotisk tiltrekning mot tenåringsgutter. Straton avslutter med å si at dersom man tiltrekkes av en som er 18 år eller mer, da betyr det at man ønsker å etablere et gjensidig kjærlighets-forhold.

(d) Et mønster, der heterofile og homofile kjærlighetsforhold fremstilles som *sidestilte alternativer*, finner vi i populærromanen «Efesiske eventyr» av *Xenofon fra Efesos* (100-tallet e.Kr.). Her løper en homo- og heterofil kjærlighetshistorie parallelt og ender med happy ending for begge par. Underveis skjer det tragiske at den unge Hippothoos mister sin første elskede (mannlige) venn i en drukningsulykke. Han betror seg gråtende til kameraten Habrokomes, som også har mistet sin kjæreste: «Du Habrokomes vil nok få se igjen henne som du elsket, og en dag vil du få henne tilbake. Men min Hyperanthes vil jeg aldri mer få se! Og mens han snakket, viste han frem en hårlokk fra sin elskede og gråt sårt over den.» (Xen.Ef.3,3). (Se tekst s. 18-19.)

(e) *Keiser Nero* feiret i full offentlighet minst to bryllupsseremonier med menn. Den romerske historikeren Suetonius forteller en populær vits i samtiden i den sammenhengen: «Hvis Neros far hadde giftet seg med en slik brud, ville verden ha vært et lykkeligere sted.»

– *Keiser Hadrian* hadde et kjærlighetsforhold til den unge grekeren Antinoos (se ill. s.17).

Når det gjelder likekjønnede ekteskap, konkluderer klassisk-filologen C. A. Williams i kapitlet «Marriage between males» i verket *Roman Homosexuality* slik: «It seems clear that some Romans did participate in formal wedding ceremonies in which one male was married to another» (s. 252).

(f) I romersk sammenheng gir forfatteren *Petronius [Arbiter]* (samtidig med keiser Nero) i sin roman «*Satyricon*» et tidsbilde av livet i det romerske samfunnet som for så vidt også kan danne en interessant bakgrunn for Paulus' ord i Rom 1 (Se nedenfor). Petronius forteller om to unge studenter som er ute på eventyr. Den ene av dem, som er forelsket i tenåringsguten Giton, forteller blant annet om deres opplevelser i kjærlighetslivet.

(g) Den stoiskpregede forfatteren *Plutark* (1. årh. e. Kr.) drøfter i sin bok «*Erotikos*» et samlivsetisk dilemma: En ung mann blir gjenstand for tilnærmelser fra både hetero- og homoseksuelt hold. Hvem skal han si ja til? En talsmann for homofilien argumenterer med at «tiltrekningen mot unge gutter og mot kvinner dreier seg om én og samme sak: Kjærlighet» (gr.: *erôs* [Erotikos, 751F]).

(h) Den kjente antikkforskeren og teologen *Bernadette Brooten* har undersøkt antikke kilder om *kvinnelig homoseksualitet* (som Paulus omtaler i Rom 1). Hun har blant annet funnet gravsteiner der innskrifter og portretter presenterer de avdøde som et lesbisk ektepar. Brooten tilbakeviser mange påstander i en del toneangivende litteratur om homoseksualitet i antikken. (Se utdraget av bokens konklusjon s. 16.) Hun konkluderer sin fremstilling slik: «Kildene vitner om at seksuell kjærlighet mellom kvinner fantes overalt i Romer-riket» (*Love Between Women*, s. 360. (Se ill. s. 17.)

I dag som i antikken er seksualitetens uttrykksformer mangfoldige. Det blir ofte hevdet at seksuelle forhold i antikken mer dreide seg om makt enn om kjærlighet. Særlig i sosiologiske fremstillinger kan dette synspunktet få en nærmest dogmatisk karakter. Men eksemplene ovenfor skulle vise at en slik oppfatning blir alt for enkel og endimensjonal. En annen sak er at seksuelle forhold også i vår egen tid kan være preget av maktstrukturer.

Det hører med til det historiske bakgrunnsbildet at den greske kulturverden i stor grad var preget av en kulturbetinget *bifil* livsstil, blant annet påvirket av dyrkingen av den nakne manns-kroppen i idrett og kunst. Når greske gutter gikk på byen for å titte på jentene, var det knapt noen jenter å se; de ble passet godt på hjemme. Da kunne målet for ung seksualitet i stedet bli andre gutter. Men dette utelukket jo ikke at noen hadde en grunnleggende likekjønnet seksuell orientering.

Både i antikken og i dag forutsetter nok homoseksuell adferd i hovedsak også en homoseksuell orientering. Samlivsutvalget ønsker å ta «våre erfaringer» i dag på alvor. Men uttalelsen synes i liten grad å ta konsekvensen av at antikke kilder også reflekterer levende menneskers livsopplevelse og erfaringer, nedfelt i kunst og litteratur. Slike kilder vitner om at et trofast homofilt samliv slett ikke var sjeldent i den gresk-romerske kulturkrets. I annen sammenheng har jeg vist til flere eksempler på dette.

4. Bibelbruk i homofilidebatten

Noen vil mene at å gå til bibelteksten for å finne veiledning for kristen livsførsel i dag, blir en form for «*tilbakeskuende*» bibelbruk som ikke er hermenevtisk forsvarlig. Men vi risikerer i motsatt fall etter

mitt skjønn å havne i en bruk av det bibelske materialet som blir rent abstrakt, løsrevet fra tekstene som handler om homoseksualitet, f.eks. Rom 1, 1 Kor 6 og 1 Tim 1,

For at temaet skal ha relevans, er det derfor innledningsvis grunn til å stille spørsmålet om forholdet mellom den historiske forståelse av bibelteksten og vår bruk av den i dag,

Vi vet at Jesus møtte utstøtte og marginaliserte mennesker med en oppsiktsvekkende åpenhet og varme, uten fordømmelse. Et godt eksempel er Jesu møte i fariseeren Simons hus med kvinnen som levde et syndefullt liv, **Luk 7,36-50**. Jesus møter henne som et medmenneske, uten fordømmelse.

Andre tekster som også viser hvordan Jesus møter mennesker som har en livshistorie med seksuelle synder, er **Joh 7,53 – 8,11** (om kvinnen som ble grepet i ekteskapsbrudd), og **Joh 4** (den samaritanske kvinnen ved brønnen).

I alle disse tre tilfellene blir kvinnen seksualliv omsnudd ved Jesu uventede utstrakte kjærlige holdning. Kvinnene får et kall til en ny livsførsel etter Guds vilje.

«Dersom Bibelen skal være en norm for oss, kan vi ikke la tekstenes utvidede mening, dvs. den «nye» mening den får lest i møte med nåtiden, oppheve og sette til side den historiske og bokstavelige mening i Skriften.» (prof. Karl Olav Sandnes, i Luthersk Kirketidende, 7/2000.)

Sandnes' artikkel presenterer grunnleggende *hermenevtiske* (tolkningsmessige) overveielser til spørsmålet om en forsvarlig bruk av bibeltekstene i dagens samlivsetiske debatt.

«KJÆRLIGHETSBUDET STÅR OVER ENKELTBUDENE»

Det dobbelte kjærlighetsbudet blir for mange avgjørende for å kunne si ja til homofilt samliv. Tidligere biskop Laila Riksaasen Dahl sier det slik: «Når de skriftlærde gransket lovens bokstav, refset Jesus dem for for ikke å ha grepet lovens dypere mening: Kjærligheten til Gud og til nesten. Matt 23 ble i denne sammenheng utslagsgivende for meg. Ved mitt ønske om å overholde de etiske formaninger, syntes jeg at jeg mistet kjernen i Jesu måte å møte mennesker på. Slik handler det om forholdet til nesten. Jeg så at jeg forsømte 'det som veier mer i loven: rettferdighet, barmhjertighet og troskap'. (Matt 23,23). Nestekjærligheten er et av lovens to store bud. Jeg finner det umulig å være med på å sette strengere krav til andre enn til meg selv.» (L. Riksaasen Dahl, 2007)

Denne måten å spille kjærligheten ut *mot* budene på, er etter mitt skjønn uholdbar. Jeg tror at Guds kjærlighet er større enn vår kjærlighet, at Guds vilje er den beste for meg og min neste. Skriftens vitnesbyrd om forholdet mellom kjærligheten og budene bekrefter dette. Jesus sier: «Hvis dere holder mine bud, blir dere i min kjærlighet, slik jeg har holdt min Fars bud og blir i hans kjærlighet» (Joh 15,10). Apostelen Johannes sier: «Kjennetegnet på at vi elsker Guds barn, er at vi elsker Gud og holder hans bud. Å elske Gud er å holde hans bud.» (1 Joh 5,2-3). Apostelen Paulus sier at budene «sammenfattes i dette: Du skal elske din neste som deg selv. (...) Derfor er kjærligheten oppfyllelsen av loven» (Rom 13,9-10).

Det er etter mitt skjønn et påfallende trekk ved dagens kirkelige debatt i hvor liten grad det bibelske materialet trekkes inn i drøftingene. Debatten dreier seg mer om allmenne temaer som demokrati og (menneske-)rettigheter («Jeg har rett til ...», «Jeg har krav på ...»).

5. Jesu forbilde

«JESUS HAR IKKE SAGT NOE OM HOMOFILI»

I homofildebatten blir det ofte hevdet at Jesus ikke har ytret seg til dette temaet, men det er etter mitt skjønn misvisende. Jesus har uttalt seg klart om rammene for seksuallivet (**Matt 19,3-12 / Mark 10,2-12**). Og han knytter da uttrykkelig til skapelsesberetningens fremstilling av kjønnsdifferensieringen mellom mann og kvinne som grunnleggende for seksuelt samliv (**1 Mos 1,26-27 og 2,24**). Et tilsvarende forhold finner vi også hos apostelen Paulus (**Rom 1,26f**).

Både i Matt 19 og i Rom 1 brukes begreper som er hentet fra den greske teksten til Første Mose-bok: I stedet for "mann" og "kvinne" står det i grunnteksten (*av*) *hankjønn* og (*av*) *hunkjønn*. Gud skapte *mennesket*, ... Til *hankjønn* (mann) og *hunkjønn* (kvinne) skapte han dem. (Se tekst s.15.)

I den senere har boken «Bible, Gender, Sexuality», av den amerikanske teologen *James V. Brownson* skapt debatt når det gjelder forholdet mellom Matt 19 / Rom 1 og 1 Mos 1-2. Brownson hevder at talen om mann-kvinne og uttrykket «de to skal være ett [kjød]» ikke er fokusert på kjønnsdifferensieringen («gender complementarity»), men på likhet og felleskap («kinship

bond»). Selv om dette *normalt* vil være en relasjon mellom kvinne og mann, mener Brownson at dette ikke er *normativt* å forstå. Dette «kinship» kan derfor også åpne for homofilt samliv. Brownsons forståelse av 1 Mos 1 og 2 har fått motbør fra gammeltestamentlige forskere. Han er også blitt spurt om hvordan da tekster som 1 Kor 6,16 og Efes 5,32 skal forstås. Etter mitt skjønn har Brownson ikke gitt tilfredsstillende svar. (Om Jesu forhold til gt.lig samlivsetikk, se også R.A.J.Gagnon.)

Når Jesus taler om ekteskap og skilsmisse, slår han fast at det bare finnes én gudvillet ramme om det seksuelle samliv: det monogame ekteskap mellom mann og kvinne. Til livet i dette ekteskap kjenner han bare ett alternativ: livet i enslig stand, frivillig eller ufrivillig (jfr. Matt 19,12). At Jesus ikke uttrykkelig omtaler homofilt samliv, kan bare bety at han her forutsetter det som var den allmenne jødiske oppfatningen i samtiden. Det er hermenevtisk (tolkningsmessig) uforsvarlig å tolke en slik 'taushet' som tillatelse.

Det kan være grunn til å fremheve noen viktige poenger i forbindelse med *Jesu ord om ekteskap og ugift stand* i tekststavnippet fra **Matt 19,3-12 = Mark10,2-12** (se *tekst-vedleggene* på side 15):

(1) GT og jødedommen var kategorisk avvisende til kastrering (5 Mos 23,1; jfr. 3 Mos 21,20; 22,24). Når Jesus i v. 12 bruker vendingen *evnûkjizâ heavtûs* = ordrett: «å 'evnukkisere' seg selv», er uttrykket brukt i *overført* mening, om frivillig å gi avkall på seksuelt samliv (Bibel-2011: «har gjort seg selv lik en evnukk»; men NO-2005: «å gi avkall på kjønnsniv»). Slik har det også vært forstått i praktisk talt hele kirkens historie. Jfr. allerede Klemens av Alexandria: «Den ekte evnukk er ikke den som ikke *kan*, men den som ikke *vil* ...» (*Paed.* 3.4.26). Når det tales om *sølibatet* i oldkirken, var det vanlig å skjelne mellom 'evnukker av *nødvendighet*' og 'evnukker av *fri vilje*' (slik f.eks. Hieronymus, *Ep.* 22.19).

(2) Jesus forutsetter altså at noen mennesker ikke inngår ekteskap og dermed avstår fra seksuelt samliv «*for himmelrikets skyld*».

Det er en likhet mellom hvordan Jesus og Paulus tenker på dette punkt (jfr. 1 Kor 7,26; 9,5.12). Når Paulus drøfter spørsmålet om ekteskap og singelliv i 1 Kor 7, skjer det i tilknytning til tradisjonen fra Jesus. I 1 Kor 7,10-16 ser vi hvordan Jesusordene spiller en viktig rolle i tidlig kristen samtale om ekteskapet. Samtidig viser teksten et tidlig behov for å ta opp ting utover det som er adressert i tradisjonen. Ifølge både Matt 19 og 1 Kor 7 gjelder det likevel at ekteskapet blir sett på som et livslangt monogamt forhold mellom mann og kvinne. Modifikasjonene berører ikke denne normative visjonen av hva et ekteskap er. (K. O. Sandnes).

(3) Jesus vurderer enslig stand mer positivt enn vanlig i jødedommen. Jfr. også *Paulus*, 1 Kor 7,7 og 7,25-35.

Vi vet at både GT (Hellighetsloven i 3 Mos 17-26) og jødedommen i nytestamentlig tid var kategorisk avvisende overfor enhver form for homoseksuell adferd. Dersom Herren og hans apostler virkelig hadde ment å åpne for at også homoseksuelt samliv kan være en legitim samlivsform, skulle man ikke da ha ventet at vi i det minste hadde sett en *antydning* av dette i Jesu undervisning («Dere har hørt ..., men *jeg* sier dere»? Hvorfor finner vi ikke det? Grunnen er etter mitt skjønn klar: Hverken Jesus selv eller apostlene har ment å introdusere noen slik radikal nyorientering innenfor samlivsetikken.

Til påstanden om at Jesus var mer liberal i samlivsetiske spørsmål enn hva som var vanlig innen jødedommen i hans samtid, viser gjennomgåelsen av tekstene om ekteskap og skilsmisse snarere at han var strengere enn mange jødiske lærde i samtiden.

(Blant de mer kuriøse innslag i homofilidebatten er spørsmålet som fra tid til annen dukker opp: Var det et homoerotisk forhold mellom Jesus og Johannes («den disippelen som Jesus hadde kjær», Joh 13,23) eller Jesus og Lasarus (Joh 11,3.35)? I korthet kan det til en slik tanke påpekes at de verb som i NTs omverden brukes med erotiske/seksuelle kon-notasjoner (*erââ*, *eramai*) overhodet ikke forekommer i NT. De aktuelle verbene i NT (*filêâ* og *agapââ*) kan i mellom-menneskelige relasjoner brukes om kjærlighet mellom foreldre og barn, mellom søsken og mellom nære venner.

– Det sier mye om vår seksualiserte tid at mange ikke kan tenke seg at noen på alvor «avholder seg fra seksuelt samliv for himmelrikets skyld» (Matt 19,12). Jfr. fleipe-kommentaren til *Dan Browns* fantasi-påstand i «Da Vinci-koden» (2004) om et seksuelt forhold mellom Jesus og Maria Magdalena: «Så var han iallfall ikke homo».

Jeg finner ingen spor i Bibelen av at Jesu åpne hjertelag for alle utstøtte medførte at han opphevet Guds bud for menneskelig samliv. Tvert imot virker det som at han bekreftet de utstøttes menneskeverd ved for det første å *møte dem uten fordømmelse*, og dernest å vise dem tiltro til mulighetene for at livet kan bli annerledes, og å *gi dem et personlig ansvar for virkeliggjøringen av det nye livet, et liv etter Guds vilje* (Joh 8,11). «Jesus som ikke fordømmer, kan ikke brukes som argument for å flytte de grenser som Bibelen som helhet opererer med for rett og galt» (K. O. Sandnes).

Jesus forutsetter for øvrig at seksualitet er noe som er begrenset til denne verden, for å sikre at slekten skal kunne opprettholdes: «Etter oppstandelsen hverken gifter de seg eller blir giftet bort; nei, de er som engler i himmelen» (Matt 22,30).

Jesus levde avholdende, og han blir betraktet som målestokken på sann menneskelighet. Da kan jeg også leve avholdende og samtidig stole på at jeg til sist ikke vil tape på det. Som den homofile teologen *Wesley Hill* sier (i boken «Washed and waiting», s.77): Sann Kristus-lik hellighet er det samme som sann menneskelighet. Å avstå fra homoseksuell adferd er å si ja til et fullt, rikt og overflodspreget liv.

Kirkens holdning representerte en etisk og religiøs *motkultur* i en *mindretallssituasjon* i den gresk-romerske verden. Likevel maktet den å møte alle mennesker med Jesu *kjærlighets* sinnelag, i troskap mot evangeliets *sannhet*.

6. Hva visste Paulus om homoseksualitet?

«PAULUS VISSTE IKKE HVA (EKTE) HOMOFILI VAR»

Apostelen Paulus blir stundom fremstilt som en person nærmest uten nærkunnskap om menneskenes ulike livsvilkår. Dette er historisk uholdbart. Noen talende observasjoner:

Paulus er en av de få antikke forfattere som omtaler *både mannlig og kvinnelig homoseksualitet* (Rom 1,26). Og omtalen av homoseksuell adferd i 1 Kor 6 viser at dette representerte en *kjent virkelighet fra livet* for ham: “Slik var noen av dere før”, sier han i *v. 11*.

Paulus' valg av *språklige uttrykk* i brevene tyder også på at han har god innsikt i samtidens seksualetiske forhold.

Med tanke på samlivsetikken er det dessuten viktig å påpeke at tekstene viser at Paulus var fortrolig med *de sosiale og kulturelle forholdene* i gresk-romersk storbykultur:

Han kom fra universitetsbyen *Tarsus* og hadde en god hellenistisk utdannelse og utvilsomt en bred kulturinnsikt, ervervet gjennom omfattende og årelang reisevirksomhet rundt om i Romerriket og gjennom møter med mennesker fra alle slags kulturelle, sosiale og religiøse sammenhenger – fra romerske guvernører og greske filosofer til rabbinerkolleger i synagogen og vanlige hverdags-mennesker som oppsøkte hans teltmakerverksted på strøket i Romerrikets storbyer.

Paulus hadde sin base i *Antiokia*, som var kjent for et mangfoldig seksuelt liv, farget av at byen lå i et kulturelt krysningspunkt mellom øst og vest, med bl.a. utbredt både homoseksuell og heteroseksuell prostitusjon.

Han hadde et treårig opphold i *Efesos*, med dens multikulturelle og seksualetisk pluralistiske karakter. I *Korint* bodde han i halvannet år, en by som hadde et rykte for sitt homoseksuelle liv. Den stoiske filosofen Epiktet spør for eksempel en elev som han synes viser en kritikkverdig adferd, om man nå skal betrakte ham som «en borger av Korint» [= homoseksuell] (Disc 3.1.34.)

Når Paulus under sin andre misjonsreise besøker *Athen*, kommer han til selve senteret for gresk kultur og tenkning. Dette er byen hvor både *Platon* og *Aristoteles* hadde etablert sine filosofi-skoler, som ethvert dannet menneske kjente til. Paulus var derfor utvilsomt fortrolig også med samtidens *filosofiske og livssynsmessige debatt-temaer*.

De antikke tekstene som det er vist til ovenfor i avsnitt 3, får her være tilstrekkelige som et lite bidrag til bildet av det samfunnet som apostelen Paulus levde og virket i. Hvordan skal vi på denne bakgrunn tenke oss en Paulus i diskusjon med stoiske og epikureiske filosofer på torget i Athen, i moraldebatt med lærde rabbinerkolleger i synagogen, i samtale med alle slags mennesker som myldret gjennom håndtverkerstrøket i Korint, i fortrolig sjelesorg med en nyomvendt homse som hadde sluttet seg til menigheten, – uten at han også hadde litt peiling på hvordan folk kunne innrette seg på det seksuelle området i det mangslungne storbylivet som omga ham?

7. En balansert Paulus

Samlivsutvalget siterer Gal 3,28: «Her er ... ikke mann og kvinne. Dere er alle én i Kristus,» men undrer seg over at dette utsagnet synes å stå i motsetning til andre og mer «hierarkiske» Paulus-tekster (s. 59–60).

Personlig opplever jeg imidlertid at Paulus er befriende balansert, når han skal svare på samlivsspørsmål som har dukket opp etter at han hadde forlatt stedene der han hadde forkynt og undervist gjennom måneder og år (Korint, Efesos) – eller planlegger besøk til (Roma):

(1) I Romerbrevets kap. 1 (Se teksten s. 15) sidestiller han kvinne og mann når han, som en av de få i sin samtid, tar opp både kvinnelig og mannlig homoseksualitet og behandler også kvinnen som et selvstendig individ med en egen kjønnsidentitet. (Se s. 3 om kvinnelig homoseksualitet i antikken.)

Hensikten med avsnittet Rom 1,24-27 er i første rekke prinsipielt teologisk. Det fremgår etter mitt skjønn ved de mange gammeltestamentlige, særlig *skapelsesteologiske*, referansene (se tekstvedleggene). Avvisningen av homoseksuell adferd i Rom 1 gjelder altså ikke primært konkrete personers adferd, men knytter tilbake til skapertanken og er et ledd i et prinsipielt og allment, teologisk resonnement. Adressatene for brevet må ha forstått hva teksten handler om. Og de var ikke filosofer. *Bernadette Brooten* har tegnet et levende og psykologisk sannsynlig bilde av mottakerne, og dermed også antydnet en tolkningsramme for teksten (i boken «Love between women», 1996, p. 300-2). Hennes skisse minner oss om at adressaten for Romerbrevet var *menigheten* i Roma, som besto av vanlige jøder (og hedninger) som var kommet til tro på Jesus. De kunne gjenkjenne motiver i brevet fra sin egen kultur, dvs. fra jødisk litteratur, fra filosofi som ble diskutert på markedsplassen, fra det folk pratet om på gaten og i tavernaene.

Enkelte teologer, blant annet James Brownson (se litt.listen), avviser at Rom 1,26 taler om kvinnelig homoseksualitet, Men den språklige utformingen taler mot denne påstanden. Vers 26b og 27a står parallelt bundet sammen ved de sideordnende konjunksjonene *te ... te* («både ... og»), og adverbet *homoíōs* («likedan», «på samme måte») viser at utsagnene skal forstås parallelt. Substantivet *kjrésin* («bruk») må suppleres med et underforstått «av mannen» i v. 26b, tilsvarende «av kvinnen» i v. 27a. Bernadette Brooten har overbevisende eksegert v. 26b til å gjelde lesbisk seksualitet. Når bl.a. Brownson går mot dette, skyldes det åpenbart at han mener at Paulus ikke kjente til kvinnelig homoseksualitet. (Jfr. ellers Jorunn Øklands kritiske dialog med B. Brooten i boken «Naturlig sex?», redigert av Halvor Moxnes m.fl.)

(2) Når Paulus i 1 Korinterbrevs kap. 6 (se teksten s. 16) nevner homoseksuell adferd på linje med ekteskapsbrudd og andre synder som uforenlig med å være «helliget og kjent rettferdig», viser han som begrunnelse at kroppen tilhører Gud, den er et tempel for Den hellige ånd. Han roter seg ikke inn i en kasuistisk veiledning (tilpasset hvert enkelt tilfelle) med skjelning mellom ulike homoseksuelle handlinger, slik det kunne skje i greske drøftinger (for eksempel at det bare var den “passive” part som burde klandres). Apostelen avviser homoseksuell adferd generelt, ikke ut fra en “asketisk” tankegang, men ut fra alle kristnes kall til å leve et liv helliget Herren.

Det er ellers viktig å registrere at *homoseksuell aktivitet her omtales på linje med en rekke andre brudd på Guds bud, ikke mer og heller ikke mindre.*

Ved den korte bemerkningen: «Slik var noen av dere før» (v. 11), forteller han også om personlig kjennskap til fenomenet homoseksualitet, rimeligvis fra sin pastorale erfaring i menigheten. Overgangen til kristendommen førte åpenbart til en markert endring i livsstil på mange livsområder.

Det er viktig å merke seg *Paulus' språkbruk i 1 Kor 6*. Han unngår både antikkens mer positivt ladede begreper for homoseksuell adferd (for eksempel *erástês / erômenos* (“elsker”/“elskede”) og negativt polemiske ord som for eksempel *paidofthóros* (“gutteskjender”). I stedet bruker han et ny-ord (*arsenokoítês*) som sannsynligvis er avledet av den gammeltestamentlige omtalen av homoseksualitet i 3 Mosebok 18,22 og 20,13. Slik markerer han på den ene siden en tilknytning til bibelsk tenkning, og unngår på den andre siden å bli misforstått i retning av å referere til bare særskilte former for homoseksuelle handlinger, knyttet til prostitusjon, pederasti (sex med unge gutter) eller lignende. James Brownson avviser koblingen til 3 Mos, men gir ikke en tilfredsstillende begrunnelse for dette.

(3) I 1 Timoteusbrev 1,10 blir brudd på det sjette bud konkretisert på en balansert måte i både en mer allmenn og *heteroseksuell* retning («de som driver hor») og i en eksplisitt *homoseksuell* retning («menn som ligger med menn»). Se en skjematisk oppstilling av innholdet i 1 Tim 1,9-10 side 16. Slike dobbeltsidige aktualiseringer av det sjette budet ble vanlige i den eldste kirkes seksual-etiske veiledning helt fra det første århundre av. Det kan vi se av for eksempel skriftet “Didache” 2,2 («Apostlenes lære») fra en generasjon eller to etter Paulus. Her lyder budet: «Du skal ikke bryte ekteskapet, du skal ikke skjende gutter, du skal ikke drive hor (leve usedelig).» En lignende bruk finner vi i det noe yngre skriftet *Barnabasbrevet 19,4*.

Dette viser at påstanden om at et homofilt samliv kommer i «en helt annen kategori enn ekteskapsbrudd» (Laila Riksaasen Dahl, Vårt Land 5. aug. 2013) iallfall ikke stemmer med de første kristnes forståelse av saken.

Sammenfattende må det kunne slås fast at en eksegetisk gjennomgåelse at de tre tekstene om homoseksualitet i NT viser at de bare kan forståes som et avgjort nei til homoseksuell aktivitet.

(En mer detaljert gjennomgåelse av disse tre tekstene foreligger i tre foredrag som kan fåes ved henvendelse til Bjorn.H.Sandvei@mf.no.)

8. Paulus – midt i sin samtid

Samlivsutvalget påstår ved gjentatte anledninger at Paulus har et «asketisk forhold til ekteskap og sex», og at det var «asketiske trekk» i hans holdning. Og det er åpenbart ikke ment som en kompliment. Men man unnlater nesten helt å fortelle *hvorfor* apostelen lever singel og anbefaler andre det samme, nemlig «på grunn av den nød tid vi lever i» (1 Kor 7,26), se utredningen s. 50. Paulus slår jo samtidig fast at han selv prinsipielt sett godt kunne ha vært gift (1 Kor 9,6). Hans veiledning er bestemt av ønsket om at de kristne skal slippe bekymringer i den aktuelle situasjonen (1 Kor 7,32), og han konkluderer som sin personlige mening med følgende utsagn: «Så gjør altså den rett som gifter seg med kjæresten sin, og den som ikke gifter seg, gjør bedre» (1 Kor 7,38). Jeg merker meg ellers at Samlivsutvalget nevner, men ikke kommenterer, at også Herren Jesus selv levde ugift (s. 55). Var han også asketisk?

Jo lengre jeg har arbeidet med gresk språk og kultur og det nytestamentlige tekstmaterialet, dess mer imponert er jeg blitt av apostelen Paulus' dyptgående forståelse av og nærvær i sin samtid, og hvilke utrolige evner han må ha hatt til å kommunisere med ulike grupper – jfr. hans «selv-vitnesbyrd» i 1 Kor 9,19–23.

Det er neppe tilfeldig at de *tekstene* i Det nye testamente som omtaler homoseksualitet, stammer fra brev med tilknytning til pluralistiske storbysamfunn preget av et betydelig sosialt, kulturelt og religiøst mangfold (jfr. ovf. s. 6). Det gjelder *Brevet til romerne* (skrevet fra Korint til Roma), *Første brev til korinterne* (skrevet fra Efesos til Korint), og *Første brev til Timoteus* (ifølge bre-vet selv skrevet fra Makedonia til Efesos). Fra antikke kilder vet vi ganske mye om de generelle samfunnsforholdene og om den etiske pluralismen, også innen seksualetikken, i disse byene.

Å spørre om Paulus kjente til «ekte» homofili i sin samtid, synes for meg å være like meningsløst som å spørre om en prest i dagens San Francisco eller i Greenwich Village i New York kan vite noe om mennesker som lever i lesbisk eller homofilt partnerskap.

Denne bakgrunnskunnskapen om det samfunnet som de første kristne levde midt oppe i, og som vi i dagens samfunn langt på vei kan kjenne oss igjen i, utgjør en viktig forståelses-horisont for at en lesning av Paulusbrevene ikke skal bli vilkårlig og anakronistisk.

Vi bør ikke undervurdere den innsikt som ligger til grunn for Paulus' tale om noen menneskers driftsretning i Rom 1. Jeg vil dessuten (i likhet med MF's Lærerrådsuttalelse fra 1993) peke på at «Paulus forholder seg til Loven som forpliktende etisk grunnlag, og den fokuserer på adferd. Derfor er spørsmålet om seksuell disposisjon ikke fremme i Paulus-tekstene ...».

Personlig finner jeg det befriende at bibeltekstene primært sier noe om den kristne homofiles *adferd*. Det har vært maktpåliggende for meg å understreke at min seksuelle orientering ikke berører mitt menneskeverd. Min seksuelle orientering gjør meg ikke til et annenklasses menneske. Og jeg kan heller ikke erindre at kirkens representanter har gitt meg grunn til å tenke slik. Menneskeverdet er forankret i at jeg er skapt i Guds bilde, og enten man er skapt slik eller sånn i fysisk og psykisk henseende eller med hensyn til seksuell orientering, er man gitt et ansvar for å leve etisk forpliktet på de grunnleggende bibelske normer.

9. Sex eller singel, menneskeverd og seksuelt samliv

Når Kirkemøtet igjen skal behandle homofilis spørsmålet i forbindelse med utarbeidelse av en liturgi for likekjønnet ekteskap, burde man også benytte anledningen til å si noe med adresse til alle i kirken som lever *singel* – både heterofile og homofile. (I Oslo er for eksempel over halvparten av husstandene single.) I kirkelig samlivsveiledning savner jeg ofte en mer nyansert bruk av begrepet «samliv». Med en

ensidig fokusering på ekteskap og homofilt samliv signaliseres det egentlig at et liv uten seksuelt samliv er et mindreverdige liv.

I drøftingen av skilsmisse og gjengifte, synes Samlivsutvalget utelukkende å være siktet inn på problemet med gjengifte. Jeg skulle ønsket at Kirkemøtet også hadde hatt noe positivt og konstruktivt å si om muligheten til å velge å leve singel.

«KIRKEN MÅ SLUTTE Å FORDØMME MENNESKER SOM IKKE HAR GJORT NOE FOR Å BLI SOM DE ER»

Det sies gjerne at en kristen homofil som har valgt å leve singel, «må *fornekte* en grunnleggende side ved seg selv» (f.eks. Laila R. Dahl i Vårt Land, 5. aug. 2013). Jfr. også følgende utsagn hos Lærenemndas ene fraksjon: «Å frata mennesker denne muligheten til å utfolde sin kjærlighet på en ansvarlig måte, kan oppleves som en *krenkelse av deres menneskeverd.*» (LN s. 92.) Personlig opplever jeg det som krenkende at mitt menneskeverd blir forbundet på en slik avgrensende måte til spørsmålet om seksualitetens ytringsformer. Meldingen som kommuniseres er nemlig denne: Et liv uten utfoldelse av seksualiteten gjennom et seksuelt samliv er et mindreverdige liv. Menneskeverdet er imidlertid ikke forankret i seksualiteten, men i at *jeg er skapt i Guds bilde.*

Ingen mennesker har noen “rett” til å leve ut alle sider ved sin personlighet. At dette forhold kan hevdes å rokke ved deres menneskeverd, opplever jeg som en *nedskrivning* av menneskeverdet. Det finnes mange mennesker som p.g.a. ulike (også fysiske) funksjonsforstyrrelser er avskåret fra å «leve ut kjærligheten» på det seksuelle plan. Alle mennesker, både hetero-, homo- og bi-seksuelle, må dessuten i perioder avstå fra å utfolde et aktivt seksualliv. Anfekter det deres menneskeverd?

En kristen homofil kan vedkjenne seg sin seksualitet, uten fortregning eller fornektelse, men med en åpen erkjennelse av hvilke begrensninger som er lagt på utfoldelsen av den.

Etter mitt skjønn er det nettopp et uttrykk for de homofiles likeverd at det ventes den samme etiske ansvarlighet av en homofil som av alle andre kristne i samlivsetiske spørsmål.

Min overbevisning om alle menneskers likeverd innebærer at jeg ønsker å vise *respekt* for oppfatninger og livsvalg som jeg er grunnleggende uenig i, men det må samtidig være en menneskerett å kunne gi uttrykk for en etisk begrunnet uenighet i disse valgene.

Jeg ønsker å legge meg på sinne avdøde biskop Fredrik Grønningsæters ord da han i et dobbelt-intervju med seg og sin homofile sønn for noen år siden pekte på en viktig distinksjon mellom å *akseptere* og *respekt*ere: «I middagsavisene er toleranse ensbetydende med aksept og utflating. (...) Toleranse har med *respekt* å gjøre, ikke med *aksept* å gjøre. Den banale toleransen sier at alt er gyldig. Da blir alt likegyldig.» uttalte biskopen ved den anledningen.

Dette vil være et aktuelt ord også når vi leser om forfølgelsen av homofile i muslimske land og f.eks. i Uganda, der ekstremistiske kristne grupper i USA synes å ha vært pådrivere.

10. «Dominoteorien»

Jeg skulle ønske at vi i samlivsetikken sluttet å anføre en «dominoteori» som jeg ikke kan se er sakssvarende. Teorien innebærer at man sier at synet på homofilt samliv vil komme til å endres i likhet med synet på slaveri, skilsmisse og gjengifte, og kvinners tjeneste i kirken; med nye tider følger en ny forståelse av bibelteksten.

Det er tankevekkende at den eldste kirke synes å ha tilpasset seg normene i de hedenske omgivelsene når det gjaldt forholdet til slaveri og synet på kvinnens stilling, på tross av klare utsagn i NT (Filemonbrevet; Ef 6,9; Gal 3,28; 1 Kor 11, 4f). Men i samlivsetikken maktet de første kristne å markere sin avstand til omgivelsene, noe som både vakte forargelse og forundring. «Vi har felles bord, men ikke seng. (...) Vi elsker alle, men blir hatet av alle,» heter det i forsvarsskriftet for de kristne «Til Diognetos» (100-tallet e.Kr.). «Vi har alt felles, unntatt våre koner,» sier kirkefaderen Tertullian (200-tallet e.Kr.).

I året **342 e.Kr.** ble det i romersk lovgivning innført et lovforbud *mot* likekjønnet ekteskap. Dette skjedde altså etter at kristendommen var blitt en tillatt religion i Romerriket. I tre hundre år levde med andre ord de kristne med et samlivsetisk ideal som ikke hadde støtte i den offentlige lovgivning. I en «etter-konstantinsk» tid som vår bør kirken på tilsvarende måte ikke regne det som selvsagt at den skal følge den offentlige lovgivning når det gjelder samlivsordningene.

Som biskop Halvor Nordhaug har skrevet: «Det ekteskapet som Jesus ser forankret i Guds skapervilje, består av kvinne og mann. *At staten konstruerer likekjønnet ekteskap, kan ikke diktere kirkens teologiske forståelse av ekteskapet*» (VL 31.03.2014).

Kirken burde etter mitt skjønn ha et både videre og lengre perspektiv enn det som dominerer våre vestlige samfunn. Ingen utviklingstrender er uforanderlige. Avholdsmannen og antirøykeren biskop Monrad Norderval sukket en gang: «Eg er dei tapte sakers mann.» Men tretti år etter Nordervals død har Norge fått en antirøykelov.

11. Samfunn og kirke

I likhet med hva som ble uttalt av en samlet Lærenemnd i Den norske kirke (2006) mener jeg at det er nødvendig å skjelne mellom samfunnsmessige perspektiver og premisser på den ene siden, og kirkelige perspektiver og premisser på den andre (se ovenfor s.1). Når det gjelder *samfunnets* tiltak, ser jeg den positive verdien i at det offentlige legger forholdene til rette for at mennesker kan ordne sitt samliv i offentlig forpliktende rammer, fremfor mer uforpliktende relasjoner. Dette synspunktet vil jeg gjerne fremholde også med tanke på mennesker jeg kjenner som har valgt annerledes enn jeg i spørsmålet om homofilt samliv.

Men for meg som teolog og for kirkelige organer bør det viktigste likevel være å kunne gi et begrunnet svar til den som spør etter *kirkens* syn på homofilt samliv og ekteskap. Ikke minst bør *hensynet til barna* høre med i en slik kirkelig vurdering. Mor-far-barn-relasjonen er en grunncelle i alle sivilisasjoner. En kjønnsnøytral ekteskapsideologi gir alle rett til å få barn, med rom for bioteknologi, surrogati og prøverør. Dette kan også romme et problem i forhold til barnas plass ved skilsmisse. (Et stort antall likekjønnede ekteskap i Norge er allerede oppløst, flere enn heterofile.) Kirken var massivt imot assistert befruktning og surrogati i forbindelse med ekteskapsloven i 2009. De som nå arbeider for kirkelig vigsel for homofile, ønsker ikke å trekke inn dette perspektivet. Men man kan etter mitt skjønn ikke overse at loven forutsetter at barn følger med som en rettighet.

Når det gjelder forholdet mellom kirke og samfunn, kunne det også være grunn til å si noe om fenomenet *selvmord*. Ikke sjelden blir kirken anklaget for medansvar for at "kristne homofile er overrepresentert på selvmordsstatistikken". Den store forskningsrapporten "Sexuality and Gender (i The New Atlantis, 2016) dokumenterer at det er en påtagelig overrepresentasjon av homofile blant selvmord eller selvmordsforsøk (p.66-70). Jeg har imidlertid ved gjennomgåelse av nyere forskningslitteratur ikke funnet noen dokumentasjon for påstanden om at *kristne* homofile er overrepresentert. Men ett selvmord vil uansett være ett for mye.

Jeg vil ikke bestride at mye uklokt kan være sagt og gjort fra religiøst hold gjennom årene. Men kristne homofile kan også fortelle at troen har hatt en livreddende funksjon. De har kjent seg båret av et kristent fellesskap og ved bevisstheten om å være elsket av Gud slik de er, som kristne homofile. Som en innsender skrev i Drammens Tidende: "Menigheten er det eneste stedet jeg ikke blir mobbet." For mange homofile har det kristne fellesskapet vært et varmere sted enn det mange andre kunne tilby, også om de var klar over at kirken avviste homofil adferd. - En informativ artikkel om temaet finnes på nettet: www.homofili.com (Artikkelen "Homofili og selvmord", side 12-13).

Til sist: Kirkens biskoper er etter sitt vigslingsrituale kalt til «å fremme og bevare enheten i Guds kirke.» Innenfor deler av den verdensvide kirke skjer det i dag betydelige endringer i holdningen til homofilt samliv. Men denne samlivsetiske nyorienteringen skaper overalt splittelse. Det gjelder i forholdet til den ortodokse kirkefamilie, den katolske kirke, den anglikanske og metodistiske kirke på globalt plan.

Tilgjengelig statistikk sier at det bare er omkring 2 % av verdens kirker som sier ja til homofilt samliv.

Det hadde vært rimelig å vente at disse kjensgjerningene hadde telt med når vi i Norge drøfter og fatter vedtak i homofilisaken.

Den universelle kirke som et *koinonia* ("fellesskap") trues av splittelse, og nye sperrer reises mellom kirkene dersom Den norske kirke sier ja til homofilt samliv som en legitim kristen samlivsform og definerer det som ekteskap.

I den gresk-romerske verden representerte kirken utvilsomt en provoserende etisk og religiøs *motkultur*. Men de kristne ga ikke av den grunn slipp på det bibelske vitnesbyrd om Herrens gode vilje

(Kol 1,10) for menneskelig liv og samliv. Hverken den gangen eller i dag ligger det noen virkelig livshjelp i å tilsløre og omforme hva som er Guds vilje for menneskene.

Det er tankevekkende at den motkulturelle kirken faktisk vokste sterkt i forhold til en omverden som foraktet og forfulgte den.

12. Min vei

Når det gjelder min egen livsvei, lever jeg altså alene, men jeg synes det blir litt feil når noen spør om det er fordi jeg har et *kall* til å leve enslig. Det handler mer om at ekteskapet ikke har vært en åpen mulighet for meg, slik jeg tolker den bibelske veiledning.

Samtidig er det viktig for meg å møte dem som har valgt annerledes, uten fordømmelse. Jeg ønsker å vise respekt for andres rett til å ha oppfatninger som avviker fra mine – og dermed også for deres rett til å innrette livet sitt slik de finner godt og rett. Hvis noen opplever min holdning som fordømmende, vil jeg understreke den grunnleggende forskjellen mellom *fordømmelse* og *etisk uenighet*.

Litt om min egen bakgrunn: Jeg er en av fem søsken og den eneste av dem med homofil orientering. I 13-årsalderen – ved inngangen til puberteten – ble jeg bevisst at jeg ble tiltrukket av gutter men uten å kjenne noe tilsvarende overfor jenter. Samtidig opplevde jeg gode vennskap med jenter i det kristne ungdomsarbeidet.

Jeg vokste opp i et godt og trygt hjem og deltok i ulike fritidsaktiviteter. Men først da jeg var omtrent 30 år, våget jeg å fortelle noen om min seksuelle orientering, kanskje på grunn av en generell sjennerhet, men også av en motvilje mot å blottlegge meg selv for andre. Jeg var vel heller ikke typen til å være så åpen om personlige ting. Jeg hadde et godt forhold til mine søsken og tror nok at de ante noe om situasjonen før jeg fortalte åpent om den på et senere tidspunkt.

Et par nokså tafatte forsøk i tenårene på å etablere «fast følge» med jenter ble bare forbigående episoder. For meg ble situasjonen etter hvert klar: Ekteskap var ikke aktuelt for meg.

Jeg har ikke så bestemte tanker om hvorfor jeg, som den eneste i en stor søskenflokk, har en homoseksuell orientering, og etter hvert opplevde jeg dette spørsmålet som litt uinteressant. Det avgjørende var hva jeg ville gjøre med det livet jeg har fått.

Jeg vil ikke underslå at det til tider kan være vanskelig å leve ugift. Av og til kan jeg føle savnet av en å dele livet med. Og jeg vet at opplevelsen av *ensomhet* kan være et tungt problem hos mange. Den engelske forfatteren *Wesley Hill* har i sin bok «Washed and waiting; Reflections on Christian faithfulness and homosexuality» (2010) gitt et sterkt og gjenkjennelig bilde av denne problemstillingen, både ved en åpen fremstilling av sitt eget liv og blant annet ved sin gjennomgang av den homofile teologen *Henri Nouwens* forfatterskap (f.eks. i hans bok «Den bortkomne sønn vender hjem»). (Se sitater fra Hills bok på s. 20.)

Våre dagers tekniske muligheter for isolert seksuell stimulans kan også være et vanskelig problem – med internett-porno som en enkel, men likevel etisk mindreverdig mulighet, fordi seksualiteten på denne måten blir isolert fra enhver naturlig ramme for et godt seksuelt samliv. Og jeg kan bli en kikker og medskyldig i pornografiens krenkende fremstilling av seksuell adferd.

Det er ellers lett å bli urimelig opptatt av det man *mister* når man lever alene. Jeg tenker at jeg også har *fått* noe. Jeg har bedre mulighet enn mange andre til å finne stillhet, frihet til å reise, anledning til å ta noen ekstra tak i menighet og samfunn. Og som en prest skrev en gang: ‘Vi enslige kan minne verden om at det viktigste ikke er å være gift, men å være menneske.’

Mange ugifte erfarer verdien av gode vennsksapsrelasjoner. For meg har det vært en stor rikdom å kunne få utvikle et nært vennskap også med det motsatte kjønn, der vi har kunnet dele tro og felles interesser, kulturopplevelser og turer, men også sorger og gleder.

Gjennom livet som enslig har jeg blitt bevisst på hvor mange av også heterofile som lever alene, uten at det kan sies å være et frivillig valg. Og det har slått meg at mye av organisasjons- og menighetslivet ville gått i stå om disse ikke fantes. Men i det kirkelige utredningsarbeid om samlivsordningene blir alle single nærmest usynliggjort. Det gjelder både i Lærenemndas utredning fra 2006 og det såkalte Samlivsutvalgets innstilling fra 2013.

Som homofil må jeg dessuten av og til minne meg selv om at mange heterofile også har betydelige utfordringer – både med samlivsproblemer, barneoppdragelse og andre forhold. Da har jeg måttet si til meg selv: «Det er jammen ikke enkelt å være hetero heller!»

– For meg har ikke spørsmålet om en endring av min seksuelle orientering vært en aktuell problemstilling. Det gjelder nok de fleste homofile. Men noen av mine venner har funnet en god vei i et heterofilt ekteskap. (Se f.eks. intervjuet med den danske presten Ole M. i Espen Ottosens bok.) Jeg merker meg imidlertid med undring de aggressive reaksjonene fra homofilt aktivisthold overfor kirkelige hjelpetilbud til mennesker som har en usikker seksuell identitet og ønsker hjelp til avklaring. Det er som om man vil si: 'Det er OK om en person med usikker seksuell identitet velger en *homofil* livsorientering. Men nåde dere om vedkommende skulle ønske en avklaring i *heterofil* retning!'

Det pågår en ganske polarisert debatt om dette spørsmålet, ikke minst i USA. I boken «Torn; Rescuing the Gospel from the gays-vs.-Christians debate», av *Justin Lee* (2012), går forfatteren til hardt angrep på forsøk på såkalt 'reorientering' i kristen regi. Selv om han som kristen åpner for homofilt samliv, taler han samtidig med respekt om dem som velger å leve i sølibat

En nyorientering kan imidlertid også synes å foreligge i norsk sammenheng. I prinsippprogrammet til Landsforeningen for lesbisk og homofile nå heter det at «ens seksualitet kan endre seg og må betraktes deretter». I månedsbladet *Blikk* blir dette kommentert slik: «Nå er reorientering nærmest program-festet av LLH» (*Blikk* nr. 8/2013)

Det er i denne forbindelse tankevekkende hvor usikker *ungdoms kjønnsidentitet* kan være. En amerikansk undersøkelse fra 1992 viste at 25,9 % av 12-årige gutter var usikre på om de var gay eller straight. I voksen alder var dette tallet redusert til 2-3 %. Dette er tankevekkende tall for en forenklet rådgivning om seksuell orientering.

13. Synet på sølibat (singelliv) i Bibelen og i kirkens tradisjon

Å leve enslig er etter Bibelens oppfatning ikke noe mindreverdige liv. Både Jesus og Paulus var ugift og kan være vårt forbilde i så måte. Det gjelder både når Jesus sier at noen gir avkall på seksuelt samliv «for himmelrikets skyld» (Matt 19,12), og Paulus skriver om de 'situasjons-betingede' fordelene ved å leve enslig – «på grunn av den nød tid vi nå lever i» (1 Kor 7,7).

I boken «Seksuell liv og ekteskap – Hva sier Bibelen?» fremholder Hans Kvalbein at Jesus i en sammenheng påpeker at seksuell liv og ekteskap bare hører denne verden til (Matt 22,30). Etter oppstandelsen, i Guds evige rike, opphører kjønnslivet og har ingen funksjon lenger. Det har stor verdi på denne jord og i dette liv, men er ingen evig og absolutt verdi. «Uansett hva mennesker og sosiale fordommer sier om dette, er et liv uten seksuell utfoldelse et like fullverdig menneskeliv i Guds øyne.» Jeg tenker at som kristen har jeg en himmel over tilværelsen også her og nå som er til hjelp i mine livsvalg. Så vil jeg gjerne leve livet her i verden helt og fullt – om enn med ulike begrensninger som for øvrig alle er underlagt.

Dette er et perspektiv som nok står i motsetning til en tankegang som sier at det bare er *nå*, i dette livet, jeg har sjansen til å utfolde alle muligheter, også på det seksuelle området. Får jeg ikke det, har jeg gått glipp av det for alltid. For meg innebærer en slik tankegang en innskrenking av virkeligheten.

I den kirkelige tradisjon har tanken om det sølibatære liv vokst frem i forlengelsen av Jesus-ord som: «Enhver som har forlatt hus eller kone eller søsken eller foreldre eller barn for Guds rikes skyld, skal få mangedobbelt igjen ...» (Luk 18,29; jfr. Matt 19,29). Paulus' ord om betydningen av også å gi avkall på ekteskap på grunn av tidssituasjonen (1 Kor 7,7.32) har utvilsomt vært avgjørende. På reformasjonstiden tok Martin Luther et grunnleggende oppgjør med den katolske kirkes krav om at munk og prester skulle leve i sølibat, dvs. leve ugift. Luther avviste i og for seg ikke den ugifte stand. Men han reagerte mot oppfatningen av ekteskapet som en lavere kristelig eksistens-form. Hans bibelske utgangspunkt var særlig 1 Mos 2,18: «Det er ikke godt for mennesket å være alene». Når Gud har innstiftet ekteskapet som en gudvelbehagelig stand, er det guds-bespottelig å avlegge et kyskhetsløfte, mener Luther. Og for de få som Gud har skjenket kyskhets nådegave, er et slik løfte overflødig. Men Luther erkjenner altså at for noen kan det være aktuelt å leve singel.

14. Situasjonen i dag

Singelliv (sølibat) er en aktuell livsform for både heterofile og homofile. Stundom kan jeg tenke at det kanskje hadde vært bra om flere heterofile også hadde valgt å leve alene i fortsettelsen når ekteskapet strander.

Jeg protesterer mot den ganske vanlige påstanden at alle mennesker har *rett* til eller *krav* på et seksualliv. Jeg opplever dette utsagnet som både brutalt og som krenkende i forhold til single (både hetero- og homoseksuelle) og til mennesker med ulike funksjons-hemninger. Seksualiteten er en gave som man ikke skal fornekte, men som heller ikke kan ha ubegrensede utfoldelses-muligheter. Jeg tenker blant annet på alle heterofile menn som på grunn av operasjon for prostatakreft kan oppleve at de er blitt «intetkjønn», som en deprimert mann sa om sin tilstand. Min grunnleggende overbevisning om at Guds vilje er god, innebærer imidlertid en trygghet på at han har omsorg også for problemene med seksualiteten for både heterofile og homofile.

Stundom kan man få inntrykk av at begrepet «*kjærlighet*» blir brukt argumentativt som motsetning til Guds *bud* («Kjærligheten bryter alle lover»).

Men min lesning av bibeltekstene viser det motsatte: Fordi loven (= de ti bud / de to store bud) er uttrykk for Guds gode vilje, vil kjærligheten aldri komme i konflikt med Guds bud som vil verne om livet. «Et abstrakt kjærlighetsprinsipp og en rund henvisning til 'Jesu måte å møte mennesker på' må ikke få punktere konkrete bibelske anvisninger. Den sanne kjærlighet gir både tillatelse og setter grenser» (Biskop O. Skjevesland, www.kirken.no/agder, 2006).

Jesus sier: «Hvis dere holder mine bud, blir dere i min kjærlighet» (Joh 15,10). Og Herrens apostel sier: «Å elske Gud er å holde hans bud» (1 Joh 5,3); «Dette er kjærligheten: at vi lever etter hans bud» (2 Joh 6).

Det bispeoppnevnte «samlivsutvalget» som utarbeidet dokumentet «*Sammen*» (2013), har ikke noe å si til de som frivillig eller ufrivillig lever singel.

Heldigvis har Bispemøtets uttalelse om «*Ekteskapet i et evangelisk-luthersk perspektiv*» (17.10.2014) følgende avsnitt om saken:

«Kirkens veiledning i møte med homofile har tradisjonelt vært at homofile oppfordres til å avstå fra seksuelt samliv. Dette rådet er basert på Bibelens forståelse av samliv som forbeholdt en relasjon mellom kvinne og mann, og det er fortsatt et nærliggende utgangspunkt for kirkens veiledning. De homofile som velger å gå denne veien, trenger kirkens anerkjennelse og støtte.»

Det hadde vært godt om det i kirkelig sammenheng var blitt sagt med tydelighet at Bibelen ikke deler vår tids ekstremt individualistiske oppfatning av seksuallivet, der seksuelle opplevelser er en forutsetning for et fullverdig liv. Bibelens tale om menigheten (kirken) som et *legeme* og som en *familie* tegner snarere bildet av et *felleskap av mennesker* som er underveis tilbake til det livet Gud ville vi skulle leve, der menneskelige samværsformer ikke er så total-dominert av sex som i vårt samfunn.

For egen del har jeg hatt glede og utbytte av å delta i et manns-felleskap initiert av organisasjonen **Til Helhet** (www.tilhelhet.no). I ulike kristne kretser vet man mye om den positive verdien i forskjellige former for ikke-seksuelt fellesliv, om det nå er i form av et (katolsk) klosterfelleskap eller i ulike utgaver av evangeliske kommuniteter og fellesskap. Dette perspektivet ønsker jeg å fremholde i kirkens samlivsetiske debatt.

Avslutningsvis vil jeg referere en uttalelse av presten Inge Mannsåker, som i en artikkel (VL 25.2.99) viste hvordan en prest kan tale tydelig men uten fordømmelse i denne saken. Han sa med adresse til den homofile: «Det er du som skal leve ditt liv. Det er ditt ansvar hvordan du innretter deg. Jeg slutter ikke å være din venn om du innretter deg annerledes enn jeg mener er rett. Men du har ingen grunn til å regne det som sabotasje dersom jeg ikke støtter deg. Og du kan ikke anklage kirken for dømmesyke dersom den ikke kan gi sin legitimering av din praksis. Dens oppgave er å formidle både Guds åpne favn, slik evangeliet viser oss, og samtidig den veiledning Gud gir oss i sitt ord, en veiledning hvor korset står sentralt.»

Dette er et ideal som jeg selv gjerne vil strekke meg etter i møte med andre som strever med sin seksuelle orientering.

Bjørn Helge Sandvei

Litteratur som det er vist til i denne artikkelen:

- Austad, Torleiv: "Samlivsutvalget og Lærenemnda". Luthersk kirketidende, nr. 15/2013.
- Brooten, Bernadette: *Love between Women. Early Christian Response to Female Homo-eroticism*. Cicago, 1996.
- Brownson, James V.: *Bible, Gender, Sexuality. Reframing the Church's Debate on Same-Sex Relationships* (2013).
- Den norske kirkes lærenemnd: Skriftforståelse og skriftbruk med særlig henblikk på homofilisaken* (2006)...
- Det teologiske Menighetsfakultets lærerråd: Homofili, kirke og samfunn. En uttalelse fra lærerrådet ved MF* (1993).
- Dover, K. J.: *Greek homosexuality* (1978, ²1989).
- Gagnon, Robert A. J.: *The Bible and homosexual practice. Texts and hermeneutics*. Abingdon Press, Nashville, 2001.
Gagnons bok har hatt særlig stor innflytelse i USA og er forsøkt imøtegått av bl.a. Dale Martin (Sex and the single Saviour [2006]) og James W. Brownson (Bible, gender and sexuality [2013]).
- Hays, Richard B.: "En vision för kristen etikk; Exemplet homosexualitet", i *Den hemlösa sexualiteten. Om homosexualitet och kristen tro*. Örebro, 2001 (s. 41-84).
- Hellholm, David: "Paulus fra Tarsos. Til spørsmålet om Paulus' hellenistiske utdannelse", i *Dionysos og Apollon* (1989).
- Hill, Wesley; «Washed and waiting; Reflections on Christian faithfulness and homosexuality» (2010).
- Holmberg, Bengt: "Paulus' kroppsteologi. En kommentar til 1 Kor 6", i *Den hemlösa sexualiteten. Om homosexualitet och kristen tro*. Örebro, 2001 (s. 99-112).
- Hubbard, Thomas K. (ed.): *Homosexuality in Greece and Rome. A sourcebook of basic documents* (2003).
- Lee, Justin: *Torn; Rescuing the Gospel from the gays-vs.-Christians debate* (2012).
- Mayer, L.S. & McHugh, P.R.: «Sexuality and Gender. Findings from the Biological, Psychological and Social Sciences.» *The New Atlantis*. No. 50, Fall 2016.
- Moxnes, Halvor & Børtnes, Jostein & Endsjø, Dag Øistein (red.): *Naturlig sex? Seksualitet og kjønn i de kristne antikken* (2002).
- Ottosen, Espen: *Mine homofile venner. 7 historier om å håndtere homofile følelser*. Lunde forlag, 2009.
- "Sammen". *Samliv og samlivsordninger i et kirkelig perspektiv. Utredning fra et utvalg oppnevnt av Bispemøtet i DNK*. 2013.
- Sandnes, Karl Olav: *Bibeltolkning og bibelbruk i homofilidebatten*. Luthersk Kirketidende (7/2000).
- Sandvei, Bjørn Helge: "Bibelen og homofilisørsmålet" (2010). Artikkelen har bl.a. en rekke litteraturhenvisninger.
Nettadresse: www.tilhelhet.no/#/ressurser/artikler.
- "Skriftforståelse og skriftbruk med særlig henblikk på homofilisaken". Den norske kirkes lærenemnd, 2006.
- Strommen, Martin: *Kirken og homoseksualitet*, Luther forlag, 2001.
- Williams, Craig A.: *Roman Homosexuality; Ideologies of masculinity in classical antiquity*, Oxford, 1999.

TILLEGG:

1 Mos 1,26-27:

²⁶ Gud sa: "La oss lage mennesker i vårt bilde, så de ligner oss! De skal råde over fiskene i havet og fuglene under himmelen, over feet og alle ville dyr og alt kryptet som det kryr av på jorden." ²⁷ Og Gud skapte **mennesket** i sitt bilde, i Guds bilde skapte han det, som **mann** og **kvinne** skapte han dem.

Matt 19,1-12 (se side 4 og 7)

¹ Da Jesus hadde fullført denne talen, brøt han opp fra Galilea og kom til Judea-landet bortenfor Jordan. ² En mengde mennesker fulgte ham, og han helbredet dem der.

³ Noen fariseere kom for å sette ham på prøve, og de spurte: "Har en mann lov til å skille seg fra sin kone av en hvilken som helst grunn?" ⁴ Han svarte: "Har dere ikke lest at Skaperen fra begynnelsen av *skapte dem som **mann** og **kvinne***

⁵ og sa: *'Derfor skal mannen forlate far og mor og holde fast ved sin kvinne, og de to skal være én kropp.'* ⁶ Så er de ikke lenger to, de er én kropp. Og det som Gud har sammenføyd, skal mennesker ikke skille."

⁷ De spurte ham: "Hvorfor har da Moses bestemt at mannen skal gi kvinnen skilsmissebrev før han sender henne fra seg?" ⁸ Han svarte: "Fordi dere har så harde hjerter, har Moses tillatt dere å skilles fra konene deres. Men fra begynnelsen av var det ikke slik. ⁹ Jeg sier dere: Den som skiller seg fra sin kone av noen annen grunn enn hor og gifter seg med en annen, han begår ekteskapsbrudd."

¹⁰ Disiplene sa da til ham: "Er det slik mellom mann og kvinne, er det bedre ikke å gifte seg." ¹¹ Men han svarte: "Dette er noe ikke alle kan ta til seg, men bare de som det er gitt

¹² For noen er evnukker fordi de er kommet slik fra mors liv, andre fordi mennesker har gjort dem til evnukker, men det er også noen som har gjort seg selv lik en evnukk for himmelrikets skyld. La den som kan, ta dette til seg."

Rom 1,20-27 (se side 7):

²⁰ Hans [= Guds] usynlige vesen, både hans evige kraft og hans guddommelighet, har de fra verdens skapelse av kunnet se og erkjenne av hans gjerninger. Derfor har de ingen unnskyldning. ²¹ De kjente Gud, men likevel lovpriste og takket de ham ikke som Gud. Med sine tanker endte de i tomhet, og deres uforstandige hjerter ble formørket. ²² De påsto at de var kloke, men de endte i dårskap. ²³ De byttet ut den uforgjengelige Guds herlighet med bilder av forgjengelige mennesker, fugler, firbente dyr og krypdyr.

²⁴ De fulgte sitt hjertes lyster, derfor overga Gud dem til urenhet slik at de vanæret kroppen sin med hverandre. ²⁵ De byttet ut Guds sannhet med løgn og tilba og dyrket det skapte i stedet for Skaperen, han som er velsignet i evighet.

Amen. ²⁶ Derfor overga Gud dem til skammelige lidenskaper. **Kvinnene** deres byttet ut det naturlige samliv med det unaturlige. ²⁷ På samme måte sluttet

mennene å ha naturlig samliv med kvinner og brant i begjær etter hverandre.

Menn drev **utukt** med menn, og de måtte selv ta straffen for sin villfarelse.

I den greske teksten til **Matt 19,4** og **Rom 1,26-27** brukes *ikke* de vanlige ordene «kvinne» og «mann», men derimot to ord som egentlig betyr «(av) hunkjønn, kvinnelig» (gresk *thêlys*) og «(av) hankjønn, mannlig» (gresk *ársên*). Samme språkbruk finner vi altså i den greske oversettelsen av 1 Mos 1,27 – om skapelsen av mennesket: «Og Gud skapte mennesket (hebr.: *ha-adâm*) i sitt bilde, i Guds bilde skapte han det, som *hankjønn* (mann) og *hunkjønn* (kvinne) skapte han dem.»

1 Kor 6,9-11 (se s. 7):

⁹ Vet dere ikke at de som gjør urett, ikke skal arve Guds rike?
La dere ikke føre vill!
Hverken de som driver hor,
de som dyrker avguder
eller de som bryter ekteskapet,
(Jfr. 3 Mos 18,22; 20,13) hverken **menn som ligger med menn** (gr. *arsenokoitai*)
eller **som lar seg ligge med** (gr. *malakoi*),
¹⁰ hverken tyver,
grådige,
drukkenbolter,
spottere
eller ransmenn
skal arve Guds rike.
¹¹ *Slik var noen av dere før.*
Men nå er dere *vasket rene*,
dere er *gjort hellige*,
dere er *gjort rettferdige*
i Herren Jesu Kristi navn og ved vår Guds ånd.

Den såkalte "lastekatalogen" i 1 Tim 1,9-10 ser ut til å følge De ti bud i oppbygningen (jfr. side 8):

⁸ Men vi vet at LOVEN er god når vi bruker den rett,

⁹ og forstår at loven ikke er bestemt for den rettferdige, men for

lovbrytere og ulydige,
ugudelige og syndere,
spottere og gudsfornekttere,

(1.-3. bud)

Oppsummering av
Lovens første tavle
(forholdet til Gud)

og for dem som slår sin far og mor,
for mordere,

(4. bud)

(5. bud)

¹⁰ dem som driver hor,

menn som ligger med menn,

(6. bud)

dem som driver med menneskehandel,

(7. bud)

løgnere og dem som sverger falskt,

(8. bud)

og alt annet som strider mot den sunne lære.

(9-10. bud)

Oppsummering av
Lovens andre tavle
(forholdet til nesten)

Bernadette Brooten (jfr. side 3):

Utdrag fra kapitlet «Conclusion» i hennes bok *Love between women: Early Christian Responses to Female Homoeroticism*, Chicago 1996:

This collection of ancient sources, never before examined together in one study, establishes the necessity for studying love between women on its own, rather than as a minor subcategory of male homoeroticism. Theories recently put forth by other scholars concerning sexual love between males in antiquity do not stand the test of these sources. This material runs counter to **John Boswell's** view that premodern Christians accepted love and marriage between women. Further, the ancient sources, which rarely speak of sexual relations between women and girls, undermine **Robin Scrogg's** theory that Paul opposed homosexuality as pederasty. These sources also contradict **Michel Foucault's** view that the medicalization of homosexuality – including lesbianism – occurred in modernity. Finally, the astrological evidence for lifelong erotic orientations, the terms *tribas* and *friatrix*, which imply an erotic identity, and the early Christian grouping together of homoerotic males and females, challenge **David Halperin's** view that the concept of homosexuality did not exist until the nineteenth century. As with other studies on women, examining material relating to sexual love between women in antiquity alters our picture of history as a whole.

«Symposion»-scene fra
veggmaleri i en grav i Paestum,
Sør-Italia.
(Se ovenfor side 3.)

Bearded man and his youthful lover: banquet scene from the Tomb of the Diver (5th century BC).

Eleusis HELENA
Fig. 7. Augustan funerary relief of two women with their right hands clasped in the classic gesture of ancient Roman married couples. 27 BCE–14 CE. British Museum Sculpture 2276.

Illustrasjon fra Bernadette Brootens bok
"Love between women; Early Christian
Responses to Female Homoeroticism".
Se ovenfor, side 7.

Keiser **Hadrian** (76-138, keiser 117-138
og **Antinoos** (ca. 110-130), keiserens
elskede unge venn i 2-3 år, inntil han
mistet livet ved drukning i Nilen.
Se ovenfor, side 3.

Efesiske eventyr

av Xenofon fra Efesos

Xenofon fra Efesos er en gresk romanforfatter fra 100-t. e.Kr. Hans roman Τὰ Ἐφεσιακά («Efesiske eventyr», «Anthias og Habrokomes' eventyrlige opplevelser») må vel være det nærmeste som en pluralistisk populærkultur i antikken kommer til våre dagers «såpeserier» på TV: En føljetong med fem forholdsvis korte λόγοι («bøker», «episoder»), fullpakket av dramatiske og romantiske hendelser. Som i en moderne ukebladroman kan ulike lesergrupper/tilhørere finne hver sine identifikasjonsfigurer: Gutt/jente, gutt/gutt, slave/slavepike. (Bemerkelsesverdig er at det homofile paret er eldre enn det heterofile, og relativt jevnaldrende). Og historien får en «happy ending» for alle de tre parene i siste episode ...

3. episode: Rammet av skjebnen

1 ¹ Neste dag forlot de [dvs. Hippothoos og Habrokomes] Kilikia og la veien mot Mázakos [= Caesarea], en stor og vakker by i Kappadokia. (...)

⁴ En dag mens de satt og hygget seg, trakk **Hippothoos** et dypt sukk og brast i gråt.

Habrokomes spurte ham om grunnen til tårene. «Det er en lang og svært tragisk historie,» sa Hippothoos. ⁵ Habrokomes ba ham fortelle, og lovt på sin side å fortelle hva han selv hadde opplevd. De var alene og uforstyrret, og Hippothoos begynte å fortelle sin livshistorie, helt fra begynnelsen av.

Hippóthoos' historie

2 ¹ «Jeg er født i Perinthos, en by på kysten ved Thrakia, og min familie var blant de fremste der på stedet. Du har sikkert hørt om Perinthos, om byens ry og innbyggernes velstand.

² Som ungdom ble jeg forelsket i en vakker ung gutt. Ungguttene var fra samme sted, og han het **Hyperánthes** [= 'over' + 'blomstrende']. Den første forelskelsen ble vekket da jeg så ham i brytekamp på idrettsbanen, og jeg falt hodestups for ham. ³ Under en lokal religiøs fest, som ble avsluttet med en våkenatt, tok jeg kontakt med Hyperanthes og bønnfalte ham om å forbarme seg over meg. Og da unggutten fikk høre alt jeg hadde å si, lovt han å vise meg barmhjertighet. ⁴ De første skritt på kjærlighetens vei besto av kyss og kjærtegn og (for min del) tårer. Omsider fant vi også en anledning til å være alene sammen; likheten i alder gjorde at vi unngikk mistenksomme blikk. I lang tid var vi sammen og elsket hverandre dypt. Men så ble vi rammet av en guds onde misunnelse.

⁵ Fra Bysants (det er ikke langt fra Bysants til Perinthos) kom det en mann som het Aristomakhos. Han hørte åpenbart til overklassen der, en skikkelig hoven rikmann. ⁶ Straks denne mannen hadde satt fot i Perinthos – det var som om han var sendt av en gud for å bringe meg ulykke –, så fikk han se Hyperanthes i følge med meg og ble øyeblikkelig fanget, betatt av ungguttens skjønnhet, som jo kunne forføre en og hver. ⁷ Og i forelskelsens rus viste han ingen tilbakeholdenhet, men gjorde straks tilnærmelser til gutten. Da dette var helt forgjeves (for Hyperanthes avviste alle tilnærmelser på grunn av sine følelser for meg), prøvde han å overtale guttens far, som var en ond mann og dessuten svak for penger.

⁸ Faren overlot Hyperanthes til mannen under påskudd av at han skulle sørge for å gi ham en utdanning. For Aristomakhos utga seg for å være en mester i talekunst. Så fikk han hånd om gutten. Først stengte han ham inne, og siden tok han ham med seg til Bysants. ⁹ Selv la jeg alt annet til side og fulgte etter, og så ofte jeg kunne, søkte jeg kontakt med Hyperanthes. Men anledningene ble få – et stjålet kyss, et par ord i forbifarten, det var alt jeg oppnådde. For jeg ble overvåket av alt for mange.

10 Til sist holdt jeg det ikke ut lenger, men samlet mitt mot og gikk til handling: Jeg dro hjem til Perinthos, solgte alt jeg eide, og vendte så med hele salgssummen tilbake til Bysants. Jeg skaffet meg en dolk – dette hadde jeg avtalt med Hyperanthes –, snek meg inn i huset til Aristomakhos om natten og fant ham i seng med gutten. Fylt av raseri hogg jeg til Aristomakhos med et dødelig slag. ¹¹ Det var stille, og alle sov. Jeg forlot huset, like ubemerket som jeg var kommet, og tok med meg Hyperanthes. Hele natten gikk vi i retning av Perinthos. Vi kom frem uten at noen la merke til oss, og gikk straks ombord i et skip for å seile til Asia.

12 Til å begynne med gikk seilassen fint, men så, da vi var på høyde med Lesvos, ble vi rammet av en kraftig storm, og skipet kantret og sank. Jeg svømte ved siden av Hyperanthes og støttet ham og forsøkte å gjøre det lettere for ham å svømme. Men da natten falt på, ebbet kreftene hans ut. Han klarte ikke å svømme lenger, og han druknet.

13 Jeg brukte alle mine krefter for å berge den døde kroppen inn til land og begrave den. Lenge gråt jeg, og jeg klaget bittert da jeg stedte levningene hans til hvile. Jeg klarte å finne en høvelig stein som jeg satte som minnesmerke på graven. Og på gravsteinen over den ulykkelige gutten risset jeg inn denne innskriften som jeg formet der og da:

«Hippochoos reiste dette minne for edle Hyperanthes,
et uverdig gravmæle for en verdig borger.
I jordens dyp hviler du, min fagre blomst [*ánthos*],
du som en skinnsyk gud røvet til seg
da en veldig storm blåste opp på havet.»

--- [Da Hippochoos hadde fullført sin beretning, ba han Habrokomes fortelle sin historie.]

3 ¹ Habrokomes fortalte at han var fra Efesos, at han var blitt forelsket i en jente og hadde giftet seg med henne. Og han fortalte om oraklene, utenlandsreisen, sjørøverne, Apsyrtos, Mano, fengslingen, flukten, geitehyrden og reisen til Kilikia. ² Mens han enda holdt på å fortelle, falt Hippochoos inn i klagen og utbrøt gråtende:

«Å, mine foreldre! Å, mitt fedreland som jeg aldri mer skal få se! Å, Hyperanthes, som jeg elsker høyere enn alt! Du, Habrokomes, vil nok få se igjen henne som du elsker, og en dag vil du få henne tilbake. Men min Hyperanthes vil jeg aldri mer få se!» Og mens han snakket, viste han frem en hårlokk fra sin elskede og gråt sårt over den.

...

(Overs. fra gresk v/ Bj.H.Sandvei)

To ungdommer ved et symposium.
Attisk rød-figur-illustrasjon (400-t. f.Kr.?)

Wesley Hill. f. 1981, teolog med utdannelse fra Wheaton college (USA) og Durham University (England).
Ass. Professor i bibelske studier i Ambridge, Pennsylvania.

Noen sitater fra boken
***“Washed and waiting;
Reflections on
Christian faithfulness
and homosexuality”:***

Da jeg begynte på videregående, var det to ting som var blitt klart for meg:
En var at jeg var en kristen. Foreldrene mine hadde oppdratt meg til å tro på Jesus, og etter hvert som jeg utviklet meg til uavhengighet i forhold til familien, visste jeg at jeg ønsket å fortsette å være kristen.

Det andre var at jeg var homo. Så lenge jeg kunne huske tilbake, var jeg blitt tiltrukket av andre av hankjønn på en vag, forvirrende måte, og etter puberteten hadde jeg kommet til den konklusjonen at jeg hadde en fast, sterk og avgrenset tiltrekning til personer av samme kjønn.
(s.13)

Ønsket om å leve i tro som en homofil kristen, førte meg inn i tre kamper.
Den første var å forstå hva evangeliet krevde av homoseksuelle kristne, hvorfor det virker som at det venter at jeg ikke skal handle i tråd med mine homofile begjær.
Den andre var å komme til rette med ensomheten som de fleste homofile kristne opplever.
Endelig har jeg også strevd med skammen som mange homofile kjenner på som ønsker å leve et liv i Kristus og Ånden.
(s.19-20)

Jeg beretter min egen livshistorie og har også inkludert beretninger om andre som har vært til hjelp for meg, bl.a. livshistorien til den kjente, nå avdøde, forfatteren og teologen **Henri Nouwen.**

Det er min bønn at Gud kan bruke tankene i denne boken til å hjelpe andre til å leve trofast for ham inntil dagen kommer da han gjør alt nytt. Inntil da *venter* vi med håp (Rom 8,25). *vasket rene* ved hans Sønn og Ånd (1 Kor 6,11). (s. 21)

Beretninger om troende mennesker som holder ut, gir meg håp. Jeg er ikke alene som homofil kristen. Jeg er ikke den eneste som frivillig har valgt å si nei til impulser som jeg tror ikke er i samsvar med Guds ønsker for mitt liv.

(s. 75)

Et av de mest slående trekkene ved hva Det Nye Testamente sier om homoseksualitet, er at rett etter avsnittene som fordømmer homoseksuell aktivitet, følger uten unntak en sterk og reservasjonsløs bekreftelse av Guds grenseløse nåde og forløsning. Gud dømmer homoseksuell adferd, men øser samtidig uten grenser og med stor kostnad for ham selv, sin kjærlighet ut over homofile mennesker. (Se 1 Kor 6; 1 Tim 1; Rom 1 og 3).
(s.62ff)

Å være – som homofil kristen – opptatt av Gud er å erfare at Gud i Kristus alltid er nærværende, alltid våker med en trofast og aldri sviktende formende nåde. Og en dag, ut over alt håp, skal den nåden utføre den siste forvandling, – å forandre mennesker med en skadet seksualitet og andre plager til skinnende, levende barn av oppstandelsen.

(s.130)